

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ ЗА ИЗРАДУ МАГИСТАРСКЕ ТЕЗЕ

Марине Илеш

*Терминологија родне равноправности у енглеском, српском и мађарском језику –
упоредна критичка анализа*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 20.2.2012. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду, одлуком бр. 03-1055/2 од 22.2.2012.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Сабина Халупка-Решетар, доцент за ужу научну област Енглески језик и лингвистика, новембар 2009. године, Одсек за англистику, Филозофски факултет у Новом Саду (ментор)</p> <p>др Свенка Савић, професорка емерита, јануар 2010. године, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду</p> <p>др Твртко Прћић, редовни професор за ужу научну област Енглески језик и лингвистика, март 2006. године, Одсек за англистику, Филозофски факултет у Новом Саду</p> <p>др Едита Андрић, редовни професор за ужу научну област Општа мађарска лингвистика, новембар 2008. године, Одсек за хунгарологију, Филозофски факултет у Новом Саду</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Марина Иштван Илеш</p> <p>2. Датум и место рођења, општина, Република: 30.3.1980., Нови Сад, Република Србија</p> <p>3. Година уписа на магистарске студије, смер/усмерење, број положених испита и просечна оцена Магистарске студије на Одсеку за англистику Филозофског факултета у Новом Саду уписала је 2004. године. Положила је свих 6 (шест) предвиђених испита просечном оценом 10,00.</p> <p>4. Приказ научних и стручних радова са оценом: 1. Илеш, М. (2006). „Јавно представљање Нацрта закона о равноправности полова“. У <i>Ка закону о равноправности полова</i>, Покрајински завод за равноправност полова, Нови Сад. 64-65.</p> <p>Рад укратко представља активности и начине на који су чланови Радне групе за израду Нацрта закона о равноправности полова и представници Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност допринели промовисању Нацрта закона и подизању свести о равноправности полова у Србији</p>

Рад је у вези са темом предложене магистарске тезе.

2. Божанић, Д., Бранковић Ђундић, М., Илеш, М., Каменаровић, В. (2007). *Жене и мушкарци у Војводини*. Покрајински завод за равноправност полова, Нови Сад. 69 стр.

У циљу стварања основе за праћење помака у остваривању родне равноправности, у публикацији се даје преглед делатности Покрајинског секретаријата за рад, запошљавање и равноправност полова у праћењу положаја жена и мушкараца у АП Војводини у различитим областима друштвеног живота и указује на оне области у којима је неравноправност најизраженија.

Рад је у вези са темом предложене магистарске тезе.

3. Бранковић Ђундић, М., Илеш, М., Божанић, Д. (2009). *Ка политици родног буџетирања у АП Војводини*. Покрајински завод за равноправност полова, Нови Сад. 72 стр.

У публикацији се даје детаљан преглед резултата истоименог пројекта чији је циљ интерграција принципа родне равноправности у програме које реализују покрајински органи и институције.

Рад је у вези са темом предложене магистарске тезе.

4. Бранковић Ђундић, М., Илеш, М., Божанић, Д. (ур.) (2011). *Родно буџетирање у државној управи: искуства Владе АП Војводине*. Покрајински завод за равноправност полова, Нови Сад. 48 стр.

У овој се публикацији описују активности и резултати друге фазе пројекта „Ка политици родног буџетирања у АП Војводини“ и представљају конкретна искуства појединих органа Владе АП Војводине у примени родног буџетирања као вида укључивања родне равноправности у рад покрајинске управе.

Рад је у вези са темом предложене магистарске тезе.

III ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА ИЛИ ПРЕДЛОГ НОВОГ МЕНТОРА

Др Сабина Халупка-Решетар, доцент за ужу научну област Енглески језик и лингвистика на Одсеку за англистику Филозофског факултета у Новом Саду, докторирала је 2009. године. Ангажована је у истој установи на извођењу наставе на сва три нивоа. Објавила је једну научну монографију (*Реченични фокус у енглеском и српском језику*, Филозофски факултет, Нови Сад, 2011) и преко тридесет радова у домаћим и страним публикацијама, националним и интернационалним, међу којима и неколико везаних за терминологију. Учествовала је на преко двадесет стручних и научних конференција с радовима из области синтаксе, лексикологије, прагматике и контрастивне лингвистике.

1. ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

ОЦЕНА

1. формулације назива тезе (наслова)

Магистарска теза, пријављена под насловом *Терминологија родне равноправности у енглеском, српском и мађарском језику – упоредна критичка анализа*, усвојена је на Наставно-научном већу Филозофског факултета, одржаном 20.2.2012. године.

2. предмета (проблема) истраживања

Предмет истраживања магистарског рада јесте пракса превођења терминологије у

области родне равноправности са енглеског на српски и мађарски језик (са посебним освртом на сличности и разлике у преводима са енглеског на дијалект мађарског језика који се употребљава у Републици Мађарској и на онај који се употребљава у АП Војводини). Кроз анализу одредница у глосару „100 речи о равноправности“ у издању Европске комисије, одређује се степен адекватности превода и указује на доминантне тенденције и на изазове у преводилачкој пракси.

3. познавања проблематике на основу изабране литературе

Почетак новог миленијума карактерише убрзани развој, што као последицу има интензивирање стварања нових појмова и термина. Истовремено, међуљудски контакти и комуникација између говорника различитих језика у времену и простору су се проширили у обиму који је раније био незамислив (Fóris 2005). Посебно је у контексту сарадње различитих нација Европе битно увођење и изучавање терминологије и терминолошких система различитих језика и њихово усклађивање са националним и међународним системима.

У циљу решавања терминолошких проблема с којима се суочавају, преводиоци се најчешће ослањају на двојезичне или вишејезичне пописе термина или друге специјализоване базе података. Међутим, у случајевима када неопходни извори информација нису доступни, преводиоци учествују и у самом стварању терминологије (Sabré 1999). Како Кабре тврди, терминолошка еквивалентност је кључна за вишејезичну терминологију, и мада аутори једнојезичних или вишејезичних стручних речника често крећу од претпоставке да терминологија одсликава објективне структуре стварног света, стварност која је пресликана у структуру одређеног језика није нужно иста у различитим језицима, посебно у областима која нису у великој мери структурисана, попут уметности и друштвених наука.

Како наводи Фориш (Fóris 2005), све су чешће упоредне анализе тзв. паралелних двојезичних корпуса јер су се они показали као корисни у бројним лингвистичким испитивањима. Једну врсту ових корпуса чине они који садрже текст из исте области на више језика, а другу врсту представљају корпуси које чини изворни текст и његов превод на више језика, на каквом ће се управо заснивати и овај магистарски рад. Фориш такође наводи да се речници све чешће састављају на основу корпуса. Када је реч о речницима који се заснивају на превођењу корпуса са изворног језика на неки други језик, Фориш сматра да сама заснованост на корпусу није нужно доказ квалитета, јер постоји опасност да се у преведеном корпусу појаве термини који нису у складу са стручном нормом и да преведени текст садржи погрешне термине или термине које стручна заједница не прихвата. Валидну информацију може гарантовати само употреба изворних стручних текстова, озбиљна стручна лектура и појмовна и терминолошка обрада двојезичних изворних корпуса.

Имајући у виду да ће се у раду говорити о родној равноправности, треба посебно истаћи рад С. Савић у домену проучавања односа рода и језика у српском језику. Савић у својим радовима примењује теоријски оквир *језичке делатности*, а фокус овог приступа јесте намера говорника/говорнице да језиком нешто чини. Ауторка сматра да је од посебне важности имплицитна, односно експлицитна намера говорника/говорнице за видљивост или невидљивост кроз језик (Савић 2009). Објашњавајући однос рода, као друштвеног конструкта који се као такав може мењати, и норме језика, који је, како се истиче, договорни конструкт те се такође може мењати, указује се на креативну употребу језика у проналажењу форми за постизање намере да се жене учине видљивим у језику, сходно њиховом учешћу у јавном животу. Иста ауторка (2006) такође указује на потребу постојања кодекса политички коректне употребе језика у медијима којим се не

дискриминише ни појединац ни група, а доследно се остварују захтеви из кључних међународних докумената о људским правима, будући да не постоји договор у држави о оваквој употреби српског језика данас.

Иако се у радовима домаћих и страних аутора о родној равноправности махом говори о родно осетљивом језику, а не специфично о терминологији родне равноправности, следећи настојања да се жене кроз језик учине видљивим, можемо рећи да се намера коју Савић описује остварује и кроз проучавање релевантне терминологије, а потом и кроз ширење свести о значењу термина који се тичу родне равноправности (а који се, услед тога што је ово интердисциплинарна област, повезује и са областима политике, економије, права, образовања, здравља, финансија) и инсистирањем на правилној употреби ових термина, и то пре свега у јавном говору и медијима.

Једна од могућих стратегија преводиоца/преводитељице у сусрету са одређеном терминологијом јесте преузимање оне из изворног језика. Проучавајући преводилачку праксу код нас, а посебно утицај енглеског језика на српски, Прћић (1999, 2005) указује на неколико негативних појава, као што су механичко пресликавање (првенствено у медијима, титлованим филмовима, а све више и у уметничкој књижевности) или све интензивнија неоправдана употреба речи преузетих из енглеског језика (посебно се истичу струковна и статусна употреба англицизама). Истичући непостојање ваљаних и поузданих речника, општих и двојезичних, Прћић описује модел лексичког контрастирања чији су циљеви да се за свако појединачно значење сваке речи у изворном језику успоставе функцијско-комуникативни еквиваленти у циљном језику, који се могу сматрати најпримеренијима у одређеном распону реченичних и ситуационих контаката, те да се речи сагледају кроз синтагматске односе с другим речима и кроз парадигматске односе, са посебном пажњом на формалне и садржинске лажне парове. Овај модел лексичког контрастирања може се, између осталог, применити на израду квалитетнијих двојезичних речника, као и на подизање нивоа свести о потреби адекватних превода. Ту се посебно истиче потреба покретања кампање за популаризацију језика и проблема његове ваљане употребе (Прћић 2005:173).

Типологијом преводних поступака бави се више аутора (Ivir 1985; Jovanović 1991, Newmark 1988, Прћић 2005), а према Прћићу (2005), њих је могуће свести на три основна: директно превођење, структурно превођење (калкирање) и функцијска апроксимација. У Њумарковом прегледу преводних поступака (Newmark 1988) поред горе наведених описују се још и позајмљивање, културни еквиваленти, описно превођење, транспозиција, као и комбинација више поступака. Превођењем новијих речи са енглеског језика бави се Прћић (2005), који описује адаптацију речи преобликовањем, као и адаптацију речи превођењем.

Будући да овај магистарски рад има за циљ упоредну анализу одредница на енглеском, српском и мађарском језику, и то у дијалекту мађарског језика који се употребљава у Републици Мађарској, као и оном дијалекту који се говори у АП Војводини, потребно је навести и опажања које о разликама између говора становника Мађарске и говора Мађара у Војводини (првенствено новосадских) износи Андрић (1996). Наиме, ауторка истиче да се језици националних мањина налазе у специфичној ситуацији те су изложени утицају како језику већинског народа, тако и утицајима који се јављају на свим језичким нивоима. По њеној констатацији, мађарски језик је у нешто мањој мери отворен и спреман да прихвати нове, стране речи него српски језик. Тако у језику новосадских Мађара могу да се уоче интернационалне речи, али и речи које су у језик ушле посредством српског језика, и које су у Мађарској непознате. Однос мађарског језика према преузетим речима је двојак (Андрић 1996:399), па се код неких речи задржава изворни облик, са евентуалним фонолошким изменама, а код других се бришу неки

оригинални наставци који се потом могу али и не морају заменити мађарским суфиксима.

Смернице за критичку анализу, односно оцењивање превода, такође су битне за овај рад, а међу кључне критеријуме за одређивање ваљаности превода спадају кохезија, кохерентност, поштовање граматике циљног језика, степен функционално-комуникативне еквивалентности, као и вештина решавања семантичких празнина. Опис аспеката за оцењивање превода, као и саме одлике доброг превода дају Бејкер (Baker 1992), Хаус (House 1977), Њумарк (Newmark 1988), те Прћић (2005).

4. циљева истраживања

Циљ истраживања је да се кроз упоредну критичку анализу укаже на адекватна, односно неадекватна решења у преносу терминологије родне равноправности из енглеског у српски и мађарски језик и да се на основу дефинисаних критеријума дају предлози за правилан пренос термина у два наведена језика.

5. очекиваних резултата (хипотезе)

Очекивани резултати предложене магистарске тезе јесу стицање основе за унапређен превод терминологије у српском и мађарском језику у области родне равноправности, те давање доприноса стандардизацији терминологије у овој области, што је од посебног значаја ако се има у виду да ће Република Србија у будућности постати чланица Европске уније, која настоји да оствари јединствено разумевање појмова из одређене области у свим државама чланицама. Такође, овај рад може се сматрати доприносом изради кодекса политички коректне употребе језика у медијима, у државним органима и јавним установама и уопште у јавном говору. Поред тога, овим радом се још једном указује да оправдану, односно неоправдану употребу англицизама у српском и мађарском језику, те се дају решења у случају неоправдане употребе енглеских израза у ова два језика, чиме се доприноси унапређењу преводачке праксе и сузбијању псеудонорме у превођењу.

6. плана рада

Рад ће се писати на српском језику, латиничним писмом, а сама анализа ће поред српског садржати и одреднице на енглеском и мађарском језику (и то на дијалекту који се употребљава у Мађарској, као и на оном који се употребљава у АП Војводини). Такође, имајућу у виду да је фокус рада поређење одредница у речнику, а не и саме дефиниције термина, у додатку ће се налазити и изворни текст целокупног речника „100 речи о равноправности“ ради увида у дефиниције појмова и вредновања квалитета спроведене анализе.

Планирани садржај рада:

Апстракт на српском, мађарском и енглеском језику

ПРЕДГОВОР

1. УВОД

Предмет истраживања

Основни појмови и термини

Методолошка организација излагања

Обим и структура корпуса

Преглед релевантне литературе

Типографске напомене

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Појам термина

Термин у односу на речи општег лексикона

Превођење терминологије

Типологија преводних поступака

Адаптација термина родне равноправности из енглеског језика у српском и мађарском језику преобликовањем и превођењем

Критеријуми за вредновање превода

3. КРИТИЧКА АНАЛИЗА КОРПУСА

Опис анализе корпуса

Анализа на основу морфосинтаксичке поделе одредница: просте речи, изведене речи, сложене речи, синтагме

4 ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Рекапитулација резултата анализе

Принципи стандардизације термина и њихова примена на термине родне равноправности

Перспективе

ДОДАТАК 1: Корпус (табеларно приказан по абecedном реду)

ДОДАТАК 2: Глосар „100 речи о равноправности“ на енглеском језику (*100 words for equality: A glossary of terms on equality between women and men*) са преводима одредница на неке од језика држава чланица ЕУ и дефиницијама на енглеском језику

ЛИТЕРАТУРА

7. метода и узорка истраживања

Истраживање ће се вршити упоредном анализом вишејезичног корпуса (енглески, српски, мађарски у Мађарској, мађарски у АП Војводини) који обухвата 108 одредница на сваком од наведених језика, на основу дефинисане типологије преводних поступака. Корпус ће бити разврстан на основу морфосинтаксичких обележја на просте, изведене, сложене речи и синтагме. Након одређивања преводног поступка одредиће се и степен функцијско-комуникативне еквивалентности преведених одредница на основу дефинисаних критеријума.

8. места, лабораторије и опреме за експериментални рад

Нови Сад

9. методе статистичке обраде података и осталих релевантних података

Подаци се неће обрадити квантитативно.

VI ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ:

На основу пријаве магистарске тезе кандидаткиње, те увидом у приложену документацију, Комисија констатује да кандидаткиња **Марина Илеш** испуњава све услове за израду магистарске тезе под насловом *Терминологија родне равноправности у енглеском, српском и мађарском језику – упоредна критичка анализа*, да је тема темељно образложена, методолошки добро осмишљена, истраживачки у потпуности изводљива и теоријски релевантна, те **предлаже да се тема прихвати.**

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

доц. др Сабина Халупка-Решетар
Одсек за англистику, Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

проф. емер. Свенка Савић
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

проф. др Твртко Прћић
Одсек за англистику, Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду

проф. др Едита Андрић
Одсек за хунгарологију, Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду